

«Не можу назвати жодної своєї мрії
початку 90-х років, яка б не здійснилася»:
Відповіді на три запитання *

1. Чи є державність (незалежність) України цінністю для Вас особисто?

На моє глибоке переконання, свою державність Україна дістала вперше. Раніше в її історії були тільки короточасні спроби зробити це. Адже хіба була Київська Русь державою у повному значенні? Для мене особисто державність України є великою цінністю. По-перше, тому, що свого часу я й сам дещо зробив для того, щоб це реалізувалося. По-друге, незважаючи на всі наші проблеми, за десять років я переконався: ця державність - назавжди. Крім того, саме у полі цієї державності я зміг реалізувати такі речі, чого б не вдалося за інших умов.

2. Які ваші суспільні мрії, надії початку 1990-х років здійснилися, які - ні? Що вдалося зробити за ці роки, зокрема Вам особисто? Чому суспільні сподівання тих часів так розійшлися з нинішніми реаліями?

Я не можу назвати жодної своєї мрії початку 90-х років, яка б не здійснилася. Я, мабуть, щасливий подвійно, тому що не мав особливих ілюзій, знав і розумів, що треба буде дуже багато працювати. Проте, можливо, є якась велика сила підтримки людини в тому, що часом вона не знає, що її чекає. Якби я на початку 90-х років знав, що мене чекає по відродженню Києво-Могилянської академії, я б сказав, що зробити таке неможливо і

*Напередодні. Україна на рубежі тисячоліть. Експертні оцінки: Альманах / Фонд «Укр. вимір»; Ред.: В. Рубан, Л. Фінберг, В. Ільченко. - К.: Такі справи, 2000. - С. 20-21.

ніколи б за це не взявся. Мій досвід приходив уже під час роботи, а відчай минав. І тепер я можу говорити, що моя мрія здійснилася. Здійснилася як для мене особисто, так і для кількох тисяч дітей, які сьогодні вчать у КМА. А те невдоволення, яке сьогодні є в українському суспільстві, великою мірою викликане невідповідністю між ейфоричними уявленнями, що насаджувалися окремими політиками національно-демократичного спрямування, і реаліями, в яких люди опинилися.

Причиною цьому є фундаментальні речі, на які не треба ображатися. Справа у тому, що всі ми, хто вийшов з того суспільства, - хворі люди. У нас свідомість перекошобоцена. Це стосується не лише партократів, а й представників найсміливішого дисидентства. Адже дисидентство, як і партократія, є продуктами радянської доби. Нетерпимість, яка культивувалася за часів СРСР, притаманна нам усім. Якщо озирнутися назад, то дехто з дисидентів, якби трохи інакше склався життєвий шлях, були б прекрасними партфункціонерами. Були серед дисидентів і такі, хто будував міфи, які не мали під собою ніякої основи. Це не дозволяло об'єктивно аналізувати ситуацію. Яскравим прикладом такого невміння вважаю ситуацію з Рухом. Для мене це - яскрава модель засліплення, передусім власними бажаннями, а не аналізом: а як же насправді розвивається суспільний процес? Рух створювався як дуже цікавий конгломерат. Подібного політичного утворення не було в жодній постсоціалістичній країні. Ми тоді порівнювали Рух з польською «Солідарністю», з литовським «Саюдісом», але це було зовсім інше об'єднання. Рушійною силою створення Руху була ідея незалежності України. Часом ця ідея була прикамуюфльована, часом навіть не усвідомлювана деким, інколи спеціально приховувана, але вона була у всіх - від партократів до дисидентства. І цей мотив був набагато сильнішим, ніж у Польщі чи у Литві, чи навіть у Грузії. Тому що вони мали у своїй історії державність, а ми - ні. Щось подібне могло статися хіба що у Білорусії. Тобто в Україні національна ідея об'єднала дуже різних людей. Таких, наприклад, як Леонід Кравчук та Степан Хмара.

Але коли ця ідея була зреалізована, ситуація змінилася. Однак багато хто цього не помітив. Тому були допущені кардинальні помилки. Одна з головних - намагання перетворити Рух з широкого, «різношерстного» об'єднання в єдину партію. Це

було стратегічно неправильним. Адже зі зміною ситуації змінилися і рушійні моменти - люди почали об'єднуватися не за ідеєю, а за інтересами. А, скажімо, інтереси тих самих Кравчука і Хмари у цій державі вже були абсолютно протилежними. Цього не зрозуміли. Рух мав піти іншим шляхом - він мусив саморозпуститися, а на його базі треба було створити кілька партій - дружніх, не пересварених між собою. Разом вони змогли б утворити сильний блок. На жаль, цього не відбулося, і тому така ситуація сьогодні.

3. Які події, факти стали для Вас символами життя в ці роки?

Я відчуваю незадоволення сучасним станом як у духовній площині, так і в матеріальній. Мені дуже болить, що наша молодь відсунута на другий план. Та я вважаю, що це питання часу, і все врешті-решт стане на своє місце. Прикладів в історії повно. Празі потрібно було 50 років, щоб з німецькомовного міста стати чеськомовним. Іспанія після того, як звільнилася від арабського панування, 200 років не могла повернутися до нормальної іспанської мови. А ми хочемо, щоб Україна повернулася до своєї за десять років? Гадаю, що для нашої держави зараз важливіший інший процес. Для мене, наприклад, символом нашої незалежності є футбол. За радянських часів хіба що зрідка, коли грало київське «Динамо», на стадіоні могло з'явитися 2-3 червоно-синіх прапори радянської України, щоб відрізнитися від москалів. Сьогодні на 80 тисяч уболівальників, більшість з яких говорять російською, кілька тисяч українських прапорів. Причому ніхто ж не змушує носити ці прапори. Це робить молодь, яка вже виросла з ними. І для мене це дуже значущий символ. Адже для цих дітей державність України не є чимось екзотичним.